

Auravägen 25.Djursholm.

Kära Docent Villius .

Samtidigt som jag ber att få tacka för återställandet av Freeds "The Strange Case of Raoul Wallenberg", Det lilla häftet med akvareller och "Marsch - Wallenberg", vill jag uttrycka min besvikelse att manuskriptet till Docentens televisions program över Raoul Wallenberg den 2 februari i år ej medföljde. Jag hoppas emellertid att snart få den enligt docentens löfte.

Tillgivna Maj von Dardel

Svar från Sveriges Radio.

Docent Hans som för närvarande har semester ,har bett mig skicka över en utskrift av programmet : "Ljubljanka- Lefortovskaja-Vladimir.-Av förbi^{inte}-seende bifogades utskriften det material som returnerades till Erx förra veckan som Ni haft vänligheten att ställa till docent Villius förfogande .

Med utmärkt högaktning

/Elisabeth Friberg/

Stockholm ~~23~~ 2.3 65.

Ljubljanka -Lefortovskaja - Vladimir.

Vad vi vet och inte vet redovisat av Hans Villius

Prod.nr. 4309 / 64

sänt den 2.2-65

Repris den 10.2.-65.

Docent Hans Villius' föredrag i T.V.
"Ljubljana-Lefortovskaja-Vladimir.
Vad vi vet och vad vi inte vet om Raoul Wallenberg ."

Prod.nr.4309 /64
Sänt den 2 / 2-65
Repris den 10 / 2-65

Handtaget som jag har till för återställandet av kassan
"The Strange Case of Raoul Wallenberg", det finns mycket med återvinning
och "Wallenberg", vill jag uttrycka min bevakning till honom
stipendiet till docentens television program över Raoul Wallenberg den
3 februari i år på tv-kanalen. Jag hoppas naturligtvis att detta är den
sista gången som jag får höra om honom.
Villius till vänster

Över från överigen radio.
Docent Hans som för överigen har varit ett stort ögon
en utskrift av programmet "Ljubljana-Lefortovskaja-Vladimir" - av följande
samma följande utskriften som återutgavs till mig
"Den veckan som vi har varit värdar till docent Villius
i följande.
Med utskrift bifogad

Vladimir Lefortovskaja - Vladimír
Vad vi vet och vad vi inte vet om Raoul Wallenberg
Prod.nr. 4309 / 64
Sänt den 2.2.65
Repris den 10.2.65

Med ockupationsstyrkorna kom Adolf Eichman och ett specialkommando ur hemliga tyska tyska polisen med uppgift att likvidera judarna i Ungern .

Hans Villius :

~~XXXXXXXX~~

Disigdecember morgon . Donaus Vatten flyter stilla mellan stadshalvorna Buda och Pest . Inte mycket utom märken sfter kulhål i murar och husväggar erinrar om de bittra striderna för nu 20 år sedan mellan de tyska ockupations styrkor- na i staden och röda armén . En gata Raoul Wallenberg Utca , är det ä ende syn- liga minnet av den man , som då under några hektiska månader av nazistisk terror verkade här och försökte rädda förföljda judar från en säker död . Det är heller inte så många som längre vet vem han egentligen var . Monumentet som skulle ha stått här i-s St. Istvan - parken och erinrat om hans verk står anonymt och utan inskription på annat håll . Det var så , många i Budapest , som dödades eller försvann spårlöst i striderna, det vittnar alla minnesmärken om där vänner och anhöriga ännu i dag lägger ner kransar och friska blommor .

Budapest vid tiden för den ryska erövringen i januari - februari 1945 , ett in- ferno av rök, eld och död som journalbilderna ännu kan ge en föreställning om . Elisabeth- bron över Donau sprängd av tyskarna . Ryska stridsvagnar som rullar fram nedanför Gellert berget i Buda . Utmattade tyska soldater i långa kolonner på väg till fångenskapen . Men förstörelsen ^{och} mörkrets tid för Budapest bör- jade nära ett år före den ryska erövringen då tyskarna genom en blixtkupp besat- te ^{Ungern} . Under sken av att föras till arbetstjänst deporterades under våren och försommaren 1944 nära en halv miljon ungerska judar , lastades i ^{god}svagnar och fraktades till gaskamrar i koncentrationslägret Auschwitz , som byggts ut för de ungerska deportationernas skull . När deportationerna började vände man sig från amerikanskt-judiskt håll till Sverige med begäran om att vidta åtgärder i Ungern . En ungersk affärsman i Stockholm Kolman Lauer , som fortfarande har sitt kontor kvar här kontaktades en dag av en amerikansk representant för krigs- flykting kommitén .

Koloman Lauer :

Det var er gång i början av april 1944 att den amerikanen frågade mig om jag var Mr Lauer . Jag jakade . Han visade mig en hel del papper över de ungerska ju- darnas öde . Han frågade mig sedan : " Kan Ni rekommendera en man , vilken kunde placera med UD:s hjälp som humanitär attaché i Budapest?" Jag svarade honom spon-

Auravägen 25 Djursholm

27 . 2. 1965

Kära Docent Villius .

Samtidigt som jag att få tacka för återställan-
deta av Freeds "The Strange Case of Raoul Wallenberg , Det lilla
häftet med akvareller och Marsch - Wallenberg , vill jag uttrycka
min besvikelse att manuskriptet rill Docentens televisions program
över Raoul Wallenberg den 2 februari ej medföljde . Jag hoppas
emellertid att snart få den enligt docentens löfte .

Tillgivna

Majvon Dardel

~~XXXXXXXXXX~~

Sveriges Radio

Docent Hans Villius Som För närvarande har semester
Har bett mig skicka över en utskrift av programmet "Ljubljanka - Le-
fortovskaja - Vladimir ." Av förbiseende bifogades utskriften inte
det material som returnerades till Er förra veckan och som vi haft
vänligheten att ställa till Docent Villius förfogande .

Med utmärkt högaktning

/ Elisabeth Friberg /

Stäm 2. 3. 65

Ljubljanka- LEFORTOVSKAJA - VLADIMIR # .

Vad vi vet och inte vet redovisat av Hans Villius .

Prod. nr. 4309 / 64

sänt den 2.2. - 65

tant , jo det kan jag och det är min medarbetare Raoul Wallenberg . Vi åt middag tillsammans . Det var kanske åtta timmar då vi diskuterade hela problemet . Mr . Olsson berättade allting för honom om Ungern , om informationerna han fick från Unge^{er} hur läget blev sämre för judarna dagligen och han frågade Raoul Wallenberg rent ut : Vill Mr Wallenberg överta en så ansvarsfull mission? Raoul svarade utan vidare : "Det gör jag mycket gärna om jag kan hjälpa folk som är i nödläge."

Hans Villius :

Raoul, som vid den tiden var i militärtjänst som värnpliktig sergeant anhöll om tillstånd att vistas på utrikesort med motiveringen att det var fråga om en ytterst behjärtansvärd sak , vilken som han skrev i ordets verkliga mening rör sig om liv och död .". Efter amerikansk hänvändelse till svenska UDFörsägs affärsman- nen Raoul Wallenberg med diplomat pass och sändes som legationssekreterare till svenska legationen i Budapest som förfogade över en byggnad vid Gyöpargatan i Buda och som med sin fåtaliga personal , här samlad vid en idyllisk födelsedags- fest , påbörjat en begränsad hjälpverksamhet redan före Wallenbergs ankomst till Budapest i juli 1944 .

Docent och Fru Lars Ernster ; som nu bor i Solna och varit bosatta i Sverige ett 15- tal år befann sig vid den tiden i Budapest .

Lars Ernster:

Vi kom i kontakt med den svenska humanitära aktionen på ett relativt tidigt stadium , faktiskt innan Wallenberg kom till Budapest . I början av juni erhöll min maka och jag svenska provisoriska pass , som vi har här . De är utfärdade den 10 juni 1944 Wallenberg kom till Budapest , om jag minns rätt , i slutet av juli och det var då som den svenska humanitära aktionen kom i gång i större skala .

Hans Villius .

Av regeringen i Ungern lyckades Wallenberg utverka erkännande av de s.k. skydds- passen identitets papper som ställde innehavaren under svenska legationens skydd. Hjälpaktionen sköttes genom en särskild avdelning vid legationen , C-avdelningen. Inom en annan avdelning vid legationen arbetade kanslisten Göte Carlsson , numera ~~Handels~~ möbelfabrikant i Smålands Rydaholm .

mera
XXXXGöte Carlsson .

Det hela började ju på det sättet att människor i Ungern som hade släktingar i Sverige fick provisoriska pass . Så småningom så fick de som överhuvudtaget kunde uppge någon adress i Sverige , och det kunde de göra genom att titta i en svensk telefonkatalog , fick pass . Verksamheten utvecklades sedan oerhört snabbt och naturligtvis under ett hårt tryck . Det gällde ju att rädda tusentals människor från en absolut säker död .

Hans Villius

inför

En , metod som Wallenberg i början använde sig av för att ~~ha~~ myndigheterna i Budapest motivera utfärdandet av skyddspass åt judiska medborgare var att visa att de ^{hade} släktingar i Sverige . Det var i förväg överenskommet med Koloman Lauer i Stockholm att han skulle leverera bevisen .

Koloman Lauer

Jag fick telegrammen från honom att jag skulle bekräfta personer , vilka jag inte kände till att de är i släktskaps förhållande till oss . Det här telegrammet nummer 1 :

" bestätiget genaue Verwandtschaft mit Mauritz Finkelstein ."

Alla de här personerna har jag aldrig hört talas om tidigare och det har förstås bekräftats med detsamma .

Hans Villius :

~~7777777777~~
Wallenberg, här med några av sina närmaste medarbetare , byggde på relativt kort tid upp en omfattande organisation för hjälpverksamheten och ingrep personligen för att försöka förhindra att med skyddspass försedda judar togs ut till arbetstjänst , På Josephvaros bangård i Budapest argumenterar Wallenberg med ryggen i förgrunden . : Bilderna är tagna med kameran dold bakom en scarf och objektivet inskjutet i ett hål , som skurits i scarfen . " Att öppet fotografera här, skrev fotografen , " hade varit detsamma som självmord."

Familjen Ernster kom att ingå i Wallenbergs organisation .

Edith Ernster

Jag minns honom komma med sin rygsäck och komma med mat och konserver . Han hade nästan alltid rygsäck på sig när han gick omkring . Jag tror att han själv tänkte på också att det är lika bra att vara förberedd på att något kan hända , att han kan försvinna att han måste ha någonting , något förråd , men han kom även och hjälpte oss och hade konserver och mat till oss .

Göte Carlsson

Wallenberg använde alla tänkbara medel för att nå sitt mål , Jag är övertygad om att han hotade , han lovade , han spelade ut människor emot varandra

Han arbetade på allt sätt för att hålla judarna vid liv och få en någorlunda respekt för dessa skyddspass fram till erövringen av staden .

Hans Villius :

Hans Villius :

De ungerska nazisterna , pilkorsarna övertog med tysk hjälp makten i Budapest i mitten av oktober 1944. Det var sedan den ungerska riksföreståndaren Horthy avlägsnats genom en kupp efter att ha begärt vapenstillestånd med Sovjet .

till regeringschef utnämndes nu pilkorsledare Ferenc Sálazsi . På slottet i Budapest avlade ~~nu~~ Sálazsi eden framför den berömda Stefanskronan från 1000-talet

"Jag Ferenc Sálazsi nationens ledare svär inför den levande guden att vara Ungern trogen , att följa och efterleva landets lagar och gamla traditioner. Nationens territorium och självständighet ämnar jag försvara och kämpa för landets bästa och för dess välgång så sannt mig gud hjälpe ."

Med Sálazsis maktillträde förvärrades i ett slag läget katastrofalt i Budapest . Makten kom i händerna på huvudstadens pöbel , som utrustades med vapen och försågs med armbindlar med det nazistiska pilkorset . Pilkorsarna utsatte framförallt den judiska delen av ^{be-folkningen} för sannskyldig terror . Judarna var fritt byte miss-handkades och sköts ner på öppen gata av pilkorsbanditerna . En präst med pistol och pilkorsarmbindel var en av dem som organiserade skräckväldet i Budapest .

En bild av den anarki och det pöbelvälde som nu rådde i den ungerska huvudstaden får ^{man} brev från Wallenberg till Koloman Lauer .

Koloman Lauer :

Det kanske mest dramatiska från hela vår korrespondens är hans skrivelse från den 8 december 1944 . Han skriver: så : "Ich nehme an , dass ich keine weitere Gelegenheit haben werde dir zu schreiben ."

Och sedan fortsätter han :

Die Lage in der Stadt ist äussert abentemerlich . Banditen lungern in den Strassen herum verprügeln , erschliessen und foltern die Leute . Unter den Personal habe ich selbst vierzig Fälle von Abführungen und Misshandlungen gehabt . In grossen Ganzen sind wir bei guter Leune und freuen uns des Kampfes."

Hans Villius :

Befälhavaren för de Ryska styrkorna , Marskalk Malinovski och hans närmaste män planerade nu anfallet mot Budapest . Allt närmare den ungerska huvudstaden ryckte nu motoriserade ryska förband medan stalinorglarna med snabb eldgivning spred skräck och förödelse bland de retirerande tyska trupperna . Wallenberg uppmanad att vända tillbaka till Sverige , arbetade vidare . Han inviterade till och med Eichmann på middag och sökte påverka honom .

Göte Karlsson:

Det var hårda diskussioner den kvällen mellan speciellt Wallenberg och Eichmann och jag minns mycket väl hur Wallenberg och för övrigt vi allesammans gick fram till ett fönster , som vätte mot öster . Där drog vi bort gardinerna och blickade rakt ut mot öster och där var himlen och horisonten alldeles röd av ryssarnas mynningseld . Fronten låg då bara ett par mil utanför Budapest . Där i mörkret och med hänvisning till ryssarnas närhet så argumenterade Wallenberg gentemot Eichmann för

xx5xx
x*xx

att Eichmann skulle sluta upp med det meningslösa i deporteringarna .

Hans Villius.

Vilken inställning Eichman hade till Wallenberg är ej svårt att förstå . Av ett bevarat dokument framgår att man syftade till som det står : " att skjuta i judehunden Wallenberg ." Mordförsök gjordes också , men misslyckades .

Ryska flygplan började nu bomba Budapest . Vid jultid 1944 omringades staden och ryska styrkor trängde från förorterna in i Pest , den östra stadshalvan och tog sig fram under hårda strider från kvarter till kvarter , från hus till hus . Det var nu förenat med uppenbar livsfara att alla vistas utomhus i Budapest. Civilbefolkningen sökte skydd så mycket som möjligt under jord .

Lars Ernster :

De sista veckorna under Budapests belägring bodde vi ett bankvalv och där bodde även Wallenberg . Min sista minnesbild av Wallenberg är från någon gång i Januari då han sitter i bankvalvet vid sitt skrivbord och dikterar ett brev på tyska till tyske kommandanten . Jag hör nästan hans röst när han säger : " " Die königliche scwedische gesandtschaft " , men sedan kommer jag inte ihåg vad det var mer i brevet . Detta är min sista minnesbild av Wallenberg .

Hans Villius :

När Pest föll i rysk hand i mitten av januari 1945 begav sig Wallenberg till det ryska högkvarteret enligt uppgift för att sammanträffa med Marskalk Malinowski . Den sista dag han var synlig i Budapest var han i sällskap med tre ryska militärer . " Jag vet inte om jag är gäst eller fånge , " lär han ha sagt. Enligt en officiell rysk uppgift var han inte fånge . Den 16 januari 1945 besökte svenska ambassaden i Moskva att sovjetryska myndigheter vidtagit anstalter för att skydda Wallenberg .

Sedan dess är han försvunnen . Försvinnandet gav näring åt en legendbildning kring hans person , som börjat redan undertiden för hjälpkaktionen för judarna i Budapest och som hade sin grogrund i den beundran de han sökte rädda hade för honom kom att känna för honom . Man tillägnade honom till och med en särskild marsch med texten : Leve , han som oss befriat . Wallenberg är människovännens namn . Med hans hjälp marscherar vi förnyat liv till mötes . Allt vårt tack vi honom ger ."

Wallenbergs skyddslingar tillverkade också en julgåva åt honom , ett slags skyddspassens konsthistoria med en rad akvareller som illustration . Ibland med kända motiv där ett skyddspass av ett eller annat slag infogats . Motivet till den första akvarellen är den berömda bisonoxen från grottmålningen i Altamira . Figuren bredvid håller i handen en stentavla , som skall föreställa ett skyddspass . En annan akvarell är ett bysantinskt mosaikgolv är av särskilt intresse . I glorian kring mittpersonen står Wallenbergus santus - den helige Wallenberg , ett påtagligt exempel på den måttlösa beundran de han hjälpte kände för honom . Det är typiskt att mycket i litteraturen om Wallenberg understryker hjältebilden med ord som , " Den sagolike hjälten från Norden ,

vite som med ett papper besegrat den till tänderna *bevisade* pilkorsdjävulen . " Inskriptionen på det ursprungliga monumentet över Wallenberg säger : " Han blev vår legendariske hjälte ." Legendbildningen kring Wallenberg har gjort det svårt att få fram en objektiv bild av vad som skett sedan han försvann . Det finns ett virrvarr av olika uppgifter , en del tillförlitliga, andra osäkra eller osanna . I början av 1950-talet uppgav den ur rysk fångenskap frigivne italieneren Claudio de Mohr att han haft kontakt med Wallenberg i ett Moskva - fängelse . Så småningom klarnade bilden genom berättelser från andra krigsfångar som blivit fria . Under de första åren efter sitt försvinnande hade Wallenberg vistets först i Ljubljanka senare och betydligt längre tid i Lefortovskaja fängelset i Moskva. Detta trots att ryssarna efter att först ha sagt att han stod under ryskt skydd i augusti 1947 framhållit att noggranna efterforskningar inte lett till att man kunnat finna honom i Sovjet . I Frankfurt am Main bor en av de frigivna tyska krigsfångarna , Ernst Ludvig Wallenstein , numera ägfärsman och bosatt i centrum av staden . I slutet av andra världskriget hade han varit anställd vid tyska legationen i Bukarest i Rumänien och tagits tillfånga av ryssarna .

Ernst Ludvig Wallenstein:

Am 7. September 1944 sind wir in dieses Gefängnis eingeliefert worden . Wir sind ausgestiegen und sind in die Räume des Gefängnis - sind eingeleitet worden - u.z. in diese Aufnahmenzellen .Hier .... befinden sich vier Zellen fünf Zellen . In einer dieser fünf Zellen bin ich eingeliefert worden und dort waren wir bis Anfang des Jahres und am Anfang des Jahres ist diese Zelle aufgeteilt worden und ich bin dann ^{hier} in diese Zelle 150 eingeliefert worden , wo ich mit dem Sekretär des Wissenschaftlichen Instituts in Bukarest sass und wir haben dann schnell Klopfverbindungen hergestellt, ^her hat überall geklopft wir sind also Aufmerksam geworden , haben dann bald herausbekommen wie diese Klopfweise vorgangen ist und es war im Grunde ganz einfach . Awar einmal B war zweimal , C war dreimal u.s.w. So haben wir also sehr schnell eine grosse Handtfertigkeit bekommen und wir haben uns sehr gut verständigen können So Haben dann auch nachdem des Klopfens uns etwas geläufiger wurde , versucht mit der oberen Etage Verbindung zu bekommen und wir haben auch Verbindung bekommen mit Herrn Gesandtschaftsrat Rödel . Wir haben das gehört , das die Zellentür daoben sich bewegt hat und haben sofort gefragt was ist los ?? Und dann hat uns Rödel durchgesagt - schwedischer Diplomat Wallenberg . Ich habe es meinem Kollegen mit dem ich da in der Zelle zusammensass nun erklärt, das ich ihn kannte und habe sofort herausgeklopft .....und dass wir uns in Arrat auf dem Flugplatz getroffen haben . Wallenberg hat es bestätigt und ich war sehr froh , weil ich mich gedacht habe mein Gott ein schwedischer Diplomat , der kommt bestimmt sehr schnell nach Hause und also meine Familie will sehr schnell erfahren , wo ich bin . Von 1945 habe ich also von diesen beiden Zellen 150 und 151 ständig verbindung mit Wallenberg gehabt. Nun nach oftma-

maligen Hin-und Herklopfen erinnere ich mich ~~mir~~ ^{sehr} genau, dass Wallenberg uns gefragt hat, was wir denn wohl davon hielten wenn er sich direkt an Stalin wenden würde. Dann haben wir gesagt, dass wir funden es ^{sehr} ⁿ ^{ver} ^{kün} ^{ftig}. Darauf kam die Frage an uns, was wir meinten er Stalin anreden würde und dann haben wir ihn durchgeklopft in französisch, dass er monsieur le President schreiben sollte, dann hat er gefragt wie er den Brief unterschreiben sollte, und wir haben gesagt er sollte unterschreiben - *agrees monsieur le President l'expression de ma ^{très} haute consideration*. Dieser Brief ist von Wallenberg geschrieben worden, dass weiss ich definitiv, denn er hat uns durchgesagt, dass er diesen Brief geschrieben hat und auch diesen Brief zur Beförderung weitergegeben hat. Dass er darauf eine Antwort bekommen hat, haben wir nie gehört.

Hans Villius :

I Rom lever en annan av de tyskar, som i krigets slutskede arbetade på tyska Bukarest- legationen och togs till fånga av ryssarna. Hans namn är Bernhard Rensinghoff nu föredragande i ekonomiska frågor vid Tyska Förbundsrepublikens ambassad vid via Po i- i Rom. Också han stod i knackningskontakt med Wallenberg.

Bernhard Rensinghoff :

Herr Wallenberg wurde uns vorgestellt von ihm selbst als Mitglied der Schwedischen Botschaft in Budapest, wo er mit verschiedenen Aufgaben dort betraut war und bei Ende des Krieges, des dortigen Pälzuges von den russischen Behörden verhaftet wurde und nach Moskau gebracht wurde. Proteste nutzten nichts er wurde in das Gefängnis eingeliefert und sass nun mit uns zusammen ....und bekam auch wie wir keine Möglichkeiten mit unseren Interessenvertretungen uns in Verbindung zu setzen, Er versuchte wiederholt direkt über die Gefängnis Polizei an seine Botschaft heranzukommen oder mit dem Roten Kreuz Verbindung aufzunehmen. Er bat in Verbindung gebracht zu werden, dass wurde ihm abgelehnt mit dem Hinweis - in Schweden kümmert sich kein Mensch um sie - keine sind daran interessiert von Ihnen zu hören. Nach einiger Zeit wurden wir erneut angeklopft und man teilte uns mit, ich bin zum Kommissar gerufen worden und ich bin gespannt was jetzt daraus wird. Nach einer Viertel-stunde kam er zurück und hatte nur noch die Möglichkeit kurs durchzuklopfen. Wir werden verlegt und das vereinbarte Zeichen zweimal mit der Faust an die Wand geschlagen bedeutet, dass er nicht mehr die Möglichkeit habe näher mit uns zu klopfen, da russische Soldaten in der Zelle waren. Damit waren wir unterrichtet, dass die Zelle nunmehr leer ~~sein~~ ^{sein} würde und so war es auch, nach einer Stunde haben wir erneut geklopft und es meldete sich niemand. Von dem Tage an habe ich mit Wallenberg keine Beziehungen gehabt.

Hans Villius :

När statsminister Erlander och dåvarande inrikesminister Hedlund reste restw

till Moskva ^{och} i slutet av mars 1956 hade de i bagaget med sig "allensteins, Rensinghoffs och frigivna fångars berättelser . Berättelser som otvetydigt klargjorde att Wallenberg suttit i fängelse i Moskva vid en tidpunkt då ryssarna efter noggranna efterforskningar sade sig inte ha kunnat finna honom . På officiellt svenskt håll bör man vid det här laget haft anledning ångra den undfallande , trohjärtade attityd i Wallenbergärendet man till en början in- tagit . Den attityden får man belyst i en så som okänd telegramväxling för- varad i Wahington . Amerikanska utrikesministern Stettinius instruerade i a april 1945 USA - ambassaden i Moskva att ge allt tänkbart stöd åt svenska ambassaden för att få fram upplysningar om Wallenberg . I ett senare telegram meddelade amerikanska Moskva ambassaden att svenskarna hade känslan av att sovjetmyndigheterna gjorde vad de kunde för att finna Wallenberg I telegram- met meddelades också , och det är det mest intressanta , att man på svensk sida inte ansåg att ^{en} amerikansk hänvändelse till sovjetiska UD i denna sak va- ra önskvärd .

På sovjetisk sida lovade man vid det svenska besöket 1956 att granska det ma- terial , som samlats på svenskt håll och framhöll att Wallenberg givetvis e skulle få komma hem om han fanns i Sovjet .

Efter ett par svenska påstötningar och sedan nästan ett år gått kom det rys- ka svaret , . Vice utrikesminister Gromyko , här på besök i USA , överlämnade den 6 februari 1957 ett memorandum till ambassadör Sohlman . Efter en noggrann undersökning sade sig ryssarna ha påträffat en handskriven rapport från chefen för sjukvårdstjänsten i Ljubljanka , Smoltsov , till ministern för statssäker- heten , Abakumov . Texten lyder : Jag rapporterar för ~~Eder~~ ^{den} att för Eder bekan- te fången Walenberg i natt plötsligt avled i cellen , förmodligen till följd av en uppkommen ny ~~cardin~~ ^{cardin} farot . I anslutning till av Eder givna instruktioner att personligen ha tillsyn över Wallenberg utber jag mig anvisning om vem som skall få i uppdrag att vekställa obduktion i syfte att fastställa dödsor- saken ." 17/7 1947 chef för fängelsets sanitetsavdelning , överste i ^e medicinska tjänsten Smoltsov .

~~Enligt vad som uppgavs i det ryska svaret~~ På dokumentet fanns vidare en anteck- ning av Smoltsovs hand : Har personligen underrättat ministern . Order har gi- vits om likets kremering utan obduktion ." 17.7 Smoltsov . "

Enligt vad som uppgavs i det ryska svaret borde man av dokumentet dra slutsat- sen att Wallenberg avled i juli 1947 . Inga andra dokument hade påträffats , som kunde ge upplysni ng om Wallenberg . Efter Stalins död hade Abakumov , en anhängare till den fruktade Beria , avrättats för brott mot sovjetunionens la- gar och också Smoltsov var död . I det ryska svaret framhölls att det kunde anses otvåvelaktigt att det var Abakumovs brottsliga verksamhet , som alltså hade förekommit under Stalinregimen , som lett till att Wallenberg hållits kvar i ryskt fängelse och att ledare för de sovjetiska säkerhets organen läm- nat felaktiga uppgifter om Wallenberg . under en följd av år . Det här var alltså första gången som man på sovjetisk sida medgav att Wallen-

Wallenberg hade suttit fängslad. Först hade man givit upplysningen att han hade tagits under ryskt skydd, senare att han inte befann sig i sovjet och nu alltså att han varit fängslad, men var död. Men med alle sannolikhet så är det här dokumentet antingen förfalskat eller så avser det inte Raoul Wallenberg. Det finns nämligen en rad uppgifter som ge vid handen att Wallenberg var i livet långt senare än 1947. En schweizare, Emil Brugger, numera död återkom 1958 efter en tioårig vitelse i ryskt fängelse. En tid av fångenskapen hade han vistats i fängelset Vladimir 20 mil öster om Moskva. En avdelning inom Vladimir tjänade som sjukhus- och isolerings fängelse. I juli 1954 drabbades Brugger av en ögonsjukdom och fördes till sjukavdelningen.

Emil Brugger berättar:

"En kväll uppfattade jag knackningar i väggen, fast det var förbundet med stora fara och straffades hårt arbetade tydligen fortfarande fängelse telegrafnätet i Sovjet-unionen. När jag nu uppfattade knackningarna var jag naturligtvis nyfiken fastän jag visste att det alltid fanns provokatörer. På tyska knackade jag i väggen: "Vem är det?" Misstroget kom svaret: "Vem är Ni?" Svar: "Schweizare." "Svensk." kom det tillbaka. Det var allt som hände denna kväll den 3 eller 4 augusti 1954. Min samtalspartner gav mig nästa sitt namn, Wallenberg, förste sekreterare vid svenska legationen i Budapest, bortförd 1945. Mitt svar "Brugger, schweizare, bortförd 1948 Wien." Av försiktighets skull avbröt vi kontakten där, men 24 timmar senare uppfattade jag på nytt knackningarna och dechiffrerade Uppdrag. När Ni blir fri må gå till svenskt konsulat eller legation. Jag har icke tillåtelse att skriva brev och får inga- heller inga brev."

Det finns också andra som berättat att Wallenberg befunnit sig i Vladimir och hållits fången där. Berättelserna innehålla likartade uppgifter utan att vara beroende av varandra och det är mycket svårt att tänka sig att samtliga dessa berättelser, en av dem angiven under ed, skulle vara falska. De innehåller visserligen sådana detaljer att man måste förutsätta att det varit Raoul Wallenberg de haft kontakt med, men möjligheten är mycket liten att någon annan skulle ha utgett sig att vara han.

Trots att ryssarna på svensk förfrågan förklarar att informationerna om att Wallenberg skulle ha befunnit sig i Vladimir inte ha bekräftats så tycks det alltså vara så att han i mitten av 1950-talet har befunnit sig där isolerad. Det innebär sannolikt att Wallenberg blivit död. Vladimir är ett annat sorts fängelse än Ljubljanka och Lefortovskaja. Rensinghoff i Rom har första hands kändedom både om Lefortovskaja och Vladimir.

Bernhard Rensinghoff:

Leute, die nun einmal in der Lefortovskaja verurteilt worden sind, wurden nach Abschluss der Untersuchung sofort in Strafgefängnisse verlegt - ich wurde mit einem Kameraden nach Vladimir verlegt. Vladimir ist ein Strafgefängnis- und Untersuchungen in dem Sinne werden dort nicht vorgenommen.

Han Villius:

Hans Villius :

Vad anklagades då Wallenberg för och om han dömdes vad dömdes han för ? Ernst Ludwig Wallenstein och Rensinghoff fick båda underrättelser genom fängelse telegrafén .

Ernst Ludwig Wallenstein .

So sie hätten ganz konkrete Beweise , dass er für die Deutsche spioniert hätte und auf seine Bitte hin , dass mit der Schwedische Gesandtschaft in Verbindung kommen wollte , hat man ihm gesagt - da brauchte er sich garnicht bemühen , die hatten es abgelehnt mit ihm Verbindung aufzunehmen .

Bernard Rensinghoff:

Er erzählte uns u.a. , dass bei einer Vernehmung ihm gesagt wurde - er sei ja Agent der deutschen Abwehr gewesen , oder Spion für die Nationalsozialisten tätig gewesen . Wallenberg hatte darauf geantwortet .- Wenn Sie glauben dass ein Wallenberg sich für solche Dinge ergibt , dann sind Sie falsch unterrichtet . Sie können sich sehr schnell über die Unmöglichkeit diese Annahme informieren , Wenn Sie bei der scwedischen Gesandtschaft anfragen .

Hans Villius :

Men varför har då Wallenberg blivit kvarhållen i Sovjet ? Vi vet inte vilken grund ryssarna har haft för sin anklagelse för spioneri mot Wallenberg , men vad vi ganska säkert vet är att även om Wallenberg skulle ha varit spion så kan det inte ha varit skälet till hans kvarhållande . Andra personer som ha anklagats och dömts för spioneri har frigivits . SS-män , gestapofolk , massmördare har också blivit fria , Förklaringen till Wallenbergs kvarhållande måste vara en annan . Är förklaringen den att ryssarna genom att ha gett olika besked har låst sig i en svår position ? Är det för att Wallenberg efter en lång följd av år i fängelse är svårt medtagen eller är förklaringen till äventyrs den att ryssarna själva inte vet var han finns ? På en del fångar bytte man Namn eller gav dem helt enkelt ett nummer .

Bernhard Rensinghoff:

Man gab sich die grösste Mühe , dass niemand eellie sterben sollte oder durfte , weil nach russischer Auffassung , im Gefängnis , jeder seine Strafe unbedingt abzusitzen hat , Ich glaube , damit das es sagen zu können , dass in Vladimair , das als reine Strafgefängnis anzusehen ist , auch noch vielleicht hinzufügen zu müssen , dass es dort einige Geheimzellen gab . In diesen Geheimzellen wurden Leute untergebracht , denen man den Namen aberkannt hatte und die nur unter einer Nummer geführt wurden . Sie durften auf gar keinen Fall mit niemandem überhaupt in Berührung kommen .

Hans Villius :

Utrikesdepartementet fick i slutet av 1960 genom ambassadör Schzman i Moskva besked om att Wallenberg enligt uppgifter från hemligt ryskt håll befann sig i Sovjet . Uppgifter som om de är riktiga talar mot att Wallenberg skulle *

vara försvunnen också för ryssarna . Uppgifterna var så hemliga att utom Sohlman bara Erlander och ett fåtal personer inom UD, Kabinettsskreterare Belfrage , Envoyén Arne Lundberg och Utrikesrådet Sverker Åström fick del av det . Hur pass tillförlitliga de är det kan man inte avgöra . Den enda slutsats man kan dra är att den person , som står bakom uppgifterna är så känd eller har en sådan ställning att hans namn bara kunnat lämnas ut till ett fåtal personer . Hur som helst så skrev Erlander med stöd av de här uppgifterna till Chrustjev i början av 1961 och begärde Raoul Wallenberg hemsändande .

Något skriftligt svar på Erlanders brev kom aldrig , men när utrikesminister Torsten Nilsson i maj 1963 var i Moskva och tog upp Wallenberg ärendet med Chrustjev och redogjorde för de nya upplysningar som inkommit hade Chrustjev avarat att det bara vara rykten , som utspritts av elaka människor . Vid Chrustjevs Sverige besök i somras gav han bara upplysningen att Wallenberg inte fanns i Sovjet , hur nu det uttalande skall tolkas , Men på officiellt svenskt håll anser man inte frågan utagerad . I ett TV- framträdande förklarade statsministern :

Tage Erlander :

Vi har tagit upp fallet Wallenberg . Jag har gjort klart vilken betydelse som vi här i Sverige fäster ^{hela} vid denna fråga . Man har från sovjetisk sida sagt att man gjort förnyade undersökningar på grund av de upprepade framställningar vi har gjort, men att man vidhåller sitt besked om att Raoul Wallenberg inte finns i Sovjet-unionen . Jag behöver icke säga att vi ha mottagit det beskedet med djup besvikelse . Trots de många framställningar som regeringen har gjort sedan det sista beskedet från sovjet-unionens sida lämnades 1957e och som trots att de ha blivit fruktlösa så kommer vi inte att ge upp våra strävanden i denna sak .

Hans Villius .

Den engelske spionen Greville Wynne ^{han} under rättegången i Moskva , senare har han utväxlats , har gett den så vitt bekant senaste uppgiften som skulle kunna avse Raoul Wallenberg . Så sent som i höstas uppgav han att att han i ett ryskt fängelse hört någon tala engelska med skandinavisk brytning . Wallenberg ^a talde god engelska och uppgiften är så pass obestämmd att man knappast har rätt att dra några slutsatser av den .

Det material som finns tillgängligt tillåter faktiskt inget bestämt svar på kärnfrågan : Lever Raoul Wallenberg ännu 20 år efter det att sovjetryska myndigheter vidtagit anstalter för att skydda honom ?" Men det skulle inte förvåna om efter det senaste maktskiftet i Kream ^{man} förbereder en ny note-till- note till Moskva , vilken det nu är i ordningen i Wallenberg ärendet . Så fortsätter försöken att utröna vad som hänt den man , vars öde rönt större intresse också från officiellt håll än någon annan försvunnen svensk .

1965 Den 2 februari . I dag gavs i T.V. det program om Raoul som utarbetats av Villius. Däri gavs en del bilder från Budapest under hösten 1944. Vidare återgavs Dekanosovs meddelande den 16 januari 1945 om Raouls omhändertagande av ryska militärmyndigheterna. Två till Sverige inflyttade ungerska makar berättade om Raouls kamp mot pilkorsarna och likaså Attachén vid den svenska Budapest legationen Göte Carlsson. Om Raouls vistelse i Lefortovskaja -fängelset berättade två av hans medfångar Ernst Wallenstein och Bernhard Rensinghoff. Vidare återgavs den numera avlidne schweizaren Bruggers berättelse om Raouls vistelse i Vladimir fängelset samt uppgifterna om att Raoul ännu i slutet av 1950 skulle vara i rysk fångenskap. Programmet gav inte något väsentligt nytt fränsett en uppgift att State department i Washington i april 1945 anmodat Amerikas ambassadör i Moskva att ge sitt stöd till den svenska legationens hemställan hos ryssarna att söka finna Raoul men att Minister Söderblom avböjt detta erbjudande "därför att man hade ingen anledning att tvivla på att ryssarna gjorde vad dom kunde för att finna Raoul" Programmet var sakligt och därigenom övertygande.

Den 9 februari :T.V. programmet om Raoul har väckt mycket stort intresse i pressen ,ej minst uppgiften att Söderblom avböjt amerikanskt erbjudande om hjälp vid Raouls tillrättaskaffande. I dag har UD. utfärdat en kommuniké med återgivande av de telegram ,varifrån uppgiften hämtats ,nämligen dels den 4 april 1945 från U.S.A.s ambassadör i Stockholm H. Johnson till Washington om att "vi hade särskilt intresse av Wallenbergs verksamhet i Ungern och skulle mycket uppskatta varje stöd som vår ambassad i Moskva kunde lämna den svenska legationen i Moskva i denna sak."

Dels den 9 april från Washington till ambassadör Harriman i Moskva med anmodan att stödja den svenska legationens begäran om fastställande av Wallenbergs öde och dels den 12 april 1945 från Harriman till Washington var i denne meddelar att svenskarna säger att de inte ha någon anledning tro att ryssarna inte göra vad de kunna för att spåra Wallenberg vilket de lovat göra. och att de icke anse att en framställan från vår sida skulle vara önskvärd.

Den 11 februari På grund av den långa tid som gått sedan Erlander lovat skriva till Moskva med begäran om Raouls hemsändande ,ha vi skickat följande brev till honom:

Auravägen 25. ~~den~~ 11 Februari 1965 Djursholm
f.d. Överdirektör von Dardel .

Herr Statsminister.

Sedan vice ~~Sovjetiske~~ Utrikeskommisarien Dekanosov den 10 januari 1945 meddelat Sveriges minister i Moskva Söderblom att att Raoul Wallenberg anträffats i Pest samt att han och hans egendom ställts under militära myndigheters beskydd ,har Söderblom i april 1945 avböjt ett av U.S.A. ambassadör gjort erbjudande om stöd för den svenska legationens hemställen till de sovjetiska myndigheterna att söka spåra Wallenberg under förebärande att ~~man inte hade anledning~~ att de ryska myndigheterna gjorde vad de kunde för att finna honom .Vid denna tid befann sig Raoul Wallenberg i fängelse i Moskva.

Den godtrogenhet Söderblom visade får anses vara symptomatisk för de svenska diplomaternas tidigare inställning gentemot ryssarna .

Vid Statsministerns besök i Moskva år 1956 förklarade sig de ryska makthavarna villiga att pröva det bevismaterial ang. Raoul Wallenbergs fångenskap i Ryssland, som vid detta tillfälle lämnats till dem för granskning. De förklarade samtidigt att om Raoul Wallenberg befann sig i Sovjetunionen , skulle han givetvis hemsändas. Ett år senare den 6 februari 1957 förklarade utrikesminister Grömyka i ett memorandum att man inte kunde finna några spår efter Wallenberg inom Sovjetunionen , men han åberopade samtidigt en läkarrapport , enl. vilken en fånge vid namn Walenberg i juli 1947 avlidit i Ljubljanskaja fängelset i Moskva. Härav ansåg böra dragas den slutsatsen böra dragas att Raoul Wallenberg avlidit i juli 1947.

Sedermera har till det svenska utrikesdepartementet inkommit underrättelser , som ådagalagt att Raoul Wallenberg långt efter år 1947 fortfarande befunnit sig i ryskt förvar . och att således den i Gromykos memorandum uttalade hypotesen att Raoul Wallenbergs fränfalle år 1947 varit falskt . Detta förhållande har åberopats både vid Torsten Nilssons besök i Moskva år 1963 och vid ministerpresidenten Chrustjovs besök i Sverige 1964. Vid dessa tillfällen gjordes hänvändelser till Chrustjov angående Raoul Wallenberg, vilka denne avvisade under under påstående att Raoul Wallenberg icke befann sig i Sovjetunionen. De förhoppningar som kan ha knutits till dessa hänvändelser , ha således icke infriats.

Det synes oss vara uppenbart att de metoder som hittills använts gentemot ryssarna , inte varit ägnade att skapa klarhet om Raouls öde.

Om sådan klarhet skulle kunna vinnas, kan man efter de erfarenheter, som de gångna tjugo åren givit angående opålitligheten av de sovjetiska myndigheternas meddelanden beträffande honom . Den enda möjlighet att få visshet om vad som hänt honom är att han själv kommer hem, och uppenbarar sanningen.

sanningen .

Vi hemställer att regeringen -i enlighet med vad Statsministern sedan månader ställt i utsikt -snarast möjligt avlåter en note till de nya makthavarna i Sovjetunionen med framställning om Raoul Wallenbergs hemsändande. Därvid bör användas ett kraftigt språk, som ryssarna ha möjlighet att förstå .

Enligt vad som förspors lär de sovjetiska myndigheterna ha va inbjudit statsministern till ett förnyat besök i Moskva.

Vi tillåter oss föreslå att statsministern uppställer såsom villkor för ett accepterande av en sådan inbjudan att Raoul Wallenberg hemsändes till Sverige .

Med tillgivenhet

Maj och Fredrik von Dardel.

sanningen .

Vi hemställer att regeringen -i enlighet med vad Statsministern sedan månader ställt i utsikt -snarast möjligt avlåter en note till de nya makthavarna i Sovjetunionen med framställning om Raoul Wallenbergs hemsändande. Därvid bör användas ett kraftigt språk, som ryssarna ha möjlighet att förstå .

Enligt vad som förspors lär de sovjetiska myndigheterna ha va inbjudit statsministern till ett förnyat besök i Moskva.

Vi tillåter oss föreslå att statsministern uppställer såsom villkor för ett accepterande av en sådan inbjudan att Raoul Wallenberg hemsändes till Sverige .

Med tillgivenhet

Maj och Fredrik von Dardel.

Den 18 februari 1965 Sen Gösta ordnat ett sammanträffande med Erlander för Maj och jag till Kanslihuset, där vi träffade Gösta samt Erlander, Palme t.f. ordnad utrikesminister och Belfrage, Erlander talte om att han skrivit ett brev till ministerpresident Kosygin, som skickats till ambassadör Jarring för att översättas. Man lät oss inte se skrivelsen, utan Belfrage fick i korthet redogöra för dess innehåll. Enligt denna redogörelse innehöll skrivelsen en redogörelse för vad som tidigare förekommit och slutade med ett uttalande om att det för den svenska regeringen var synnerligen angeläget att få klarhet om vad som hänt Raoul. Vi yrkade på att man skulle begära Raouls hemsändande, vartill Erlander svarade att han begärt detta i sitt brev till Chrustjov i januari 1961 men då var han övertygad om att Raoul levde år 1960. Nu hade 5 år gått och man visste inte om han fortfarande var i livet. Jag invände att var och en av dem som deltog i sammanträdet levde år 1960 och att vi fortfarande levde fastän vi under tiden varit utsatta för större risker än Raoul. På fråga om Erlanders år 1961 framställda krav på Raouls hemsändande refererats i det nu föreliggande brevet svarade Belfrage nekande. Då vi begärde en förklaring kom han med ett virrigt uttalande om att ryssarna skulle kunnat bli stötta om man förutsatte att de inte skulle studera föregående skrivelser i ärendet. Man framhöll för oss att Jarring begärt audiens hos Kosygin och att han då skulle överlämna brevet direkt till denne, varigenom man skulle undvika att det fastnade i det ryska utrikesdepartementet. På vår fråga om Erlander blivit inbjuden till Moskva medgav Erlander att han blivit inbjuden till ett besök i sommar. Han föreföll inte benägen att följa vårt förslag att uppställa Raouls hemsändande som villkor för ett accepterande av inbjudningen, ehuru han för sin personliga del gärna skulle vilja slippa från besöket. Beträffande den amerikanska ambassadens uppgift i april 1945 om att Söderblom avvisat ett amerikanskt erbjudande om hjälp till svenska legationen vid efterforskningarna efter Raoul åberopade Palme att när Söderblom i efterhand rapporterade om saken till UD hade han inte nämnt något om

~~att han av, inte nämnt något~~ om att han avvisat erbjudandet utan meddelat, att det var den amerikanska ambassadören, som sagt att det inte var stor utsikt att en amerikansk hänvändelse skulle leda till framgång.

Här stod således enl. Palme uppgift mot uppgift. (Att den amerikanska uppgiften var pålitligare än Sälmebloms är självklart, då Söderblom hade all anledning att i sin rapport till UD förtiga sitt tilltag att avböja erbjudandet.)

Den 9 mars. Maj ringde Erlander för att höra om något ~~svår~~ svar kommit på det brev, som Erlander skrivit till Kosygin. Erlander svarade att brevet ännu ej framlämnats till Kosygin, då denne varit bortrest på resor i Asien, varför Jarring ej fått den audiens hos honom, som han begärt hos Gromyko. Då Maj framhöll, att Gromyko visat sig ha en mycket negativ inställning i fråga om Raoul, invände Erlander att Gromyko blivit mycket mjukare vid förhandlingarna i somras och varit den av ryssarna, som då vist sig mest mottaglig för de svenska synpunkterna.

Den 30 mars. S'en Palme ringt till Gösta och bett honom komma till honom i dag i anledning av en rapport från Jarring, gick Gösta och jag till kanslihuset och träffade Palme där. Denne omtalade för oss, att Jarring nu lämnat Kosygin Erlanders brev. I samband därmed hade han haft ette samtal med denne under c:a en halv timme. Kosygin hade därvid sagt, att han studerat Raouls dossier och att av densamma framgått att Raoul inte befann sig i Sovjet-unionen. Han skulle sedermera skriftligen besvara Erlanders brev. Palme beklagade den inställning Kosygin intagit enligt Jarrings rapport, men sa' att regeringen fick ta ställning till frågan se'n Kosygin skriftliga svar kommit. Jag framhöll att Kosygin åberopat Raouls dossier och att regeringen borde begära att få studera den. Palme svarade att det skulle strida mot internationell kotym. Gösta yrkade på att familjens skulle få ta' del av de upplysningar, som föranlett Erlanders brev till Chrustjev i början av år 1961. Om sagesmannens namn ansågs bära hemlighällas borde borde åtminstone upplysningarnas innehåll delges familjen. Palme som medgav att han fått del av upplysningarna, ansåg sig inte vara befogad vidare-

befordra dem

Det fick ankomma på Erlander att bestämma härom . Så fort Kosygin's skriftliga svar kom , skulle vi få sammanträffa med Erlander och då kunde denna fråga avhandlas .

Den 3 april . I D.N. stod det i dag att Erlander samt Danmarks och Norges statsministrar inbjudits till Moskva 10-17 juni 1965 och att Raouls sak då skulle avhandlas . Enligt artikeln är man inom regeringen mycket angelägen om att söka skapa klarhet i den svenska diplomatens försvinnande"

Den 4 Maj. I UD:s vitbok finn^s intaget ett vittnesmål av R. ten Hompel, enligt vilket denne i Lefortovskaja och Vladimirfängelset varit tillsammans med en person vid namn Herman Pörtzgen . I Vladimir där ten Hompel stannat till år 1955 hade det då och då talats om fallet Wallenberg. Ten Hompel hade delat cell med Pörtzgen år 1949. Rensinghoff hade varit där år 1950. Under samtal som Philipp nyligen haft med Otto Danielsson hade denne frågat varför Philipp inte åberopat Pörtzgens vittnesmål, vilket avgivits efter Pörtzgens hemkomst till Tyskland år 1955. Detta hade lämnats till Lorentzon och en kriminalassistent Lundström , som åtföljt denne. Danielsson hade en avskrift av vittnesmålet vilket var "positivt" men ansåg sig inte kunna delge detsamma åt Philipp , då vittnesmålet inte intagits i vitboken och således fortfarande var hemligstämpelat. Han hänvisade Philipp till assistenten Sten Sigfrid Lundström , som nu är byråinspektör i Telstyrelsen . Denne har vid samtal med Philipp meddelat att han inte hade någon kopia av Pörtzgens vittnesmål , vilket omhändertagits av av Lorentzon för UD:s räkning. Pörtzgen hade verkat mycket tillförlitlig . När Philipp sade honom att det ju var lämpligt att detta vittnesmål togs in i vitboken , då detsamma sträckte sig fram till 1950 - talet och det skulle vara^{it} oklokt att uppge den senaste tidpunkten för Raouls fångenskap , som våra vittnesmål angav , svarade Lundström att det var mycket klokt , vilket Philipp uppfattade som ett bevis för att vittnesmålet avsåg 1950-talet . På vår begäran har Generalsekreterare Stroh i Röda Korset vänt sig till Suchdienst och begärt en avskrift av den berättelse, som Pörtzgen avgivit till de tyska myndigheterna vid sin hemkomst från Vladimir år 1955. Pörtzgen, som är född 1905,

1965 sid. 275

Den 7 maj Tyska Röda korset har som svar på Svenska Röda

Korsetsbegäran ^{om} (en avskrift av Pörzgens år 1955 avgivna berättelse meddelat att Pörzgen icke lämnat Suchdienst något uttalande om Raoul Wallenbergs fångenskap .

Phillipp har skaffat en bok som Pörzgen nyligen utgivit under titeln " Die sovjetische Windrose". På sidan 155 i denna bok talas det om fängelset i Vladimir, som var ryktbart redan under 1800-talet : " Unter Stalin erfuhren die Gefängnisse-Gebäude noch eine erhebliche Erweiterung .

Prominente Opfers des Terrors der dreiziger und vierziger Jahre , später auch hochgestellte Kriegsgefangene - Marschälle , Generäle und diplomaten der verschiedensten Länder - verbrachten hier lange lange Jahre völlig isoliert in einer Art Schweigelager unter der strengen Abhut der sowjetischen Staatssicherheitsbehörden . Dies halten auch jetzt noch das Gefängnis zur verwarung staatspolitisch wichtigerGefangener unter ihren Kontrolle .In Vladimir wartete der amerikanische "U2" Pilot Powers und der wegen spionage verurteilte englische Kaufmann Wynne auf ihren Austausch."

Den 14 maj Till Erlander och Tosten Nilsson ha vi avsänt brev av följande lydelse : 14.5. 1965.fr Överd. F. v. Dardel

TillStatsministern .

Inför Edert blivande besök i Moskva anhålla undertecknad Maj och Fredrik von Dardel att Statsministern vid detta besök energiskt påyrkar Raoul Wallenbergs hemvändande under åberopande av de bevis om hans fångenskap i Vladimir efter år 1947 , som inkommit till UD . och de upplysningar omhans

fortsatta förvar inom Sovjet-Unionen , som i slutet av år 1960 meddelats den svenska ambassaden i Moskva.

Enligt bifogade utdrag ur en av Dr. Pörzgen nyligen utgiven bok förvaras fortvarande statspolitiskt viktiga fångari i Vladimir fängelset.

Vi anhåller att Statsministern inte godtager några fortsatta bortförklaringar av de sovjetiska myndigheterna om att Raoul Wallenberg inte befunnit sig eller befinner sig i Sovjetunionen. Vi bedja Statsministern söka utverka utan avvisar sådana förklaringar såsom ovederhäftiga.

Tillgivna Fredrik och Maj von Dardel .

Överdirektör Fredrik von Dardel 14.5.1965

Till Utrikesminister Torsten Nilsson .

Undertecknade Maj von Dardel , mor till Raoul Wallenberg och Fredrik von Dardel , god man för honom under hans frånvaro anhåller härmed att rå del av i Utrikesdepartementet förvarade handlingar , som avse Raoul Wallenberg .

En stor del av dessa handlingar ha har offentliggjorts i den dokumentssamling angående hans fångenskap i Sovjetunionen , som Utrikesdepartementet utgivit 1957.

Under de därefter gångna åren har,,enligt vad vi erfarit , dokument angående Raoul Wallenberg inkommit till utrikesdepartementet och skrivelser angående honom avsänts till sovjetiska myndigheter . Då det inte kan anses föreligga större anledning att nemiighålla dessa handlingar än de i ovannämnda dokument-samling offentliggjorda handlingarna , nemställer vi att de handlingar , avseende Raoul Wallenberg , som eiter 1957 februari 1957 inkommit till utrikesdepartementet , och de skrivelser angående honom som efter nämnda dag avsänts avsänts till sovjetiska myndigheter , utlämnas till oss.

Enligt vad vi hört uppgivas har den tyska undersåten Dr. Hermann Pörzgen, som år 1955 hemkommit till Tyskland efter elvaårig fångenskap inom Sovjetunionen, bl. a. i Vladimir, då avgivit en berättelse, som berört Raoul Wallenberg och som inkommit till UD, men icke intagits i den 1957 utgivna dokumentsamlingen. Vi anhålla att även denna berättelse utlämnas till oss. Enligt bifogade utdrag ur en av Pörzgen nyligen utgiven bok förvaras fortfarande politiskt viktiga fångar i Vladimirlängelset. Med utmärkt högaktning
Frerik och Maj von Dardel

Den 17 maj Tillsammans med Gösta Nisser och Philipp infann vi oss i dag i kanslihuset där vi sammanträffade med Erlander och Palme. Erlander meddelade att han och Torsten Nilsson samma dag talat om vår framställning om att få del av UD:s handlingar om Raoul och att man funnit den befogad, men att man ville vänta med utlämnandet av dessa handlingar till efter Erlanders besök i Moskva. Erlander sa också att han vid detta besök skulle göra nya framställningar beträffande Raoul, men att han inte hade stora förhoppningar om framgång, då ryssarna tydligen låst fast sig i sin negativa inställning, vilket framgick av Kosygins uttalanden till Jarring. Då det inte gått att få den impulsive Krutsjev till några medgivanden vid dennes Stockholmsbesök, kunde man inte vänta mycket av Kosygin,

Den 30 Maj. Be'n Gösta Nisser talat med Kabinetssekreterare Belfrage om utlämnande av den vittnesberättelse, som Pörzgen år 1955 lämnade till sekr. Lorensen och assistent Lundström och Belfrage förklarar att den inte kunde utlämnas därför att Pörzgen vid berättelsens avgivande uppsatt som villkor att den inte fick offentliggöras, har Belfrage gått med på att

Den 18 juni . Erlander har nu återvänt från sin resa i Sovjet unionen , som började den 10 juni och skulle räckta en vecka. Första dagen träffade han Kosygin och hade ett samtal med honom ang. Raoul . Han meddelade sen i en intervju för den svenska pressen att han hade föga hopp om ett positivt resultat vilket meddelande föreföll oss egendomligt då förhandlingarna ännu inte var avslutade Efter sin hemkomst besökte han oss i dag i sällskap med sin statssekreterare Paulsson för att underrätta oss om vad som hänt under besöket . Gösta , Philipp och Nina hade på vår kallelse infunnit sig hos oss. Erlander berättade att han första dagen av besöket talat med Kosygin om Raoul . Denne förklarade att man var gång framställningar om Raoul gjorts av svenska regeringen verkställt noggranna efterforskningar efter Raoul , men utan resultat . Någon dossier ang. honom hade inte kunnat återfinnas . Det enda spår som anträffats , hade varit Smoltsovs rapport . var gång hade man blivit alltmer övertygad om att denna rapport avsett Raoul . De vittnen som intygat att Raouls fångenskap fortgått efter 1947 , hade varit ovederhäftiga och förtjänade ingen tilltro. Det vittnesmål som Sohlman åberopat vid årsskiftet 1960-1961 , hade berott på missförstånd . Kosygin hade i motsats mot Krustjev talat lugnt och sakligt. Han hade utbrett sig över de mörka tider som rått under kriget och de miljoner liv som då offrats . Efter sitt besök i Tashkent den 17 juni återupptagit frågan om Raoul med Kosygin , som då verkat otålig över att saken änyo tagits upp och inte ändrat sin ståndpunkt. Erlander hade därefter omedelbart före hemresan försökt telefona till Maj men inte lyckats komma fram . Han ville nu fråga om man skulle offentliggöra det material , som samlats i UD. efter 1957. Vi tillstyrkte offentliggörandet på villkor att vi dessförinnan fick ta del av formuleringen . Philipp yrkade på